

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

การพัฒนาจริยธรรมของผู้ใหญ่กำนันในสังคมไทย Development of ethics of village headmen in Thai society

จิณณะ โสตะจินดา Chinna Sotachinta

ชุมชนครูเซนต์คาเบรียล แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

pornsapon@gmail.com

สิทธิกร พันศิริ Sittikorn Pansiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

เสน่ เฌโร Sane Chero

กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Metropolitan Police Headquarters - Royal Thai Police

Sena.police2518@gmail.com

บทคัดย่อ

มติที่ประชุมคณะกรรมการมาตรฐาน ทางจริยธรรม (ก.ม.จ.) ครั้งที่ 2/2563 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2563 มีมติให้มีการจัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติตน ดังนี้ ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ ชื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ ยึดมั่นในอุดมการณ์นักปกครอง กล้าตัดสินใจและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ และเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเอง หมู่บ้าน ชุมชน และประชาชน ซึ่งจริยธรรมที่กล่าวย้อมแสดงออกถึงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดว่าหลักปฏิบัติของกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีพฤติกรรมไม่ขัดหรือแย้งกับเกณฑ์ดังกล่าวจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่เกิดความสมบูรณ์มากที่สุด แต่กระนั้น เกณฑ์ดังกล่าวเป็นเพียงแนวทางการทำงานเชิงหน้าที่ที่ต้องสอดคล้องกับบทบาทในฐานะผู้นำท้องถิ่นมิได้สะท้อนถึงความสามารถในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนได้มากมายนักทำให้ชุมชนหรือประชาชนในชุมชนยังต้องการผู้นำท้องถิ่นที่เต็มไปด้วยศักยภาพในการนำและเป็นที่พึ่งพิงได้อย่างแท้จริงจึงต้องมีการพัฒนาหลักเกณฑ์เหล่านี้ไปสู่ความพร้อมให้มากขึ้น ได้แก่ 1) การยกระดับภาวะผู้นำให้มีความโดดเด่น 2) การจัดโครงการอบรมความรู้เรื่องจริยธรรมและคุณธรรม 3) การตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปี 4) การสร้างต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5) การเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับประชาชน และ 6) กล้าเผชิญและปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

คำสำคัญ : การพัฒนาจริยธรรม, ผู้ใหญ่กำนัน, สังคมไทย.

Abstract

Resolution of the meeting of the Ethical Standards Committee (M.C.M.C.) No. 2/2020 on September 29, 2020 resolved to create a code of ethics for village headmen. Village headman to use as a guideline for conduct as follows: Adhere to the main institutions of the country. Honest have a good conscience and responsible for duties Adhere to the ideals of the rulers Dare to make decisions and stand up for what is right and righteous. Think of public benefits more than personal benefits. and have a public mind Focus on the achievement of work Perform duties fairly and without discrimination. Maintain yourself as a good example and maintain the image of the government. and strengthen the potential to develop oneself, the village, the community, and the people. The ethics mentioned clearly express the ethics that the code of conduct of the village headman must have behavior that does not contradict or conflict with the aforementioned criteria, which will make the performance of duties very complete. Ultimately, however, these criteria are only functional guidelines that must be in line with the role as a local leader. They do not reflect the ability to solve problems or develop the community much, causing the community or people in the community to still need full local leaders. With the potential to truly lead and be dependable, these criteria must be developed to be more prepared, including 1) raising the level of leadership to be outstanding 2) organizing a training project on ethics knowledge and morality 3) inspecting and evaluating annual performance 4) creating a model according to the Sufficiency Economy Philosophy 5) being a good advisor to the people and 6) daring to face and protect the interests of the community

Key words: Ethical development, village headmen, Thai society.

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 76 วรรคสาม บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนด ประมวลจริยธรรม สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรม ดังกล่าว และ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา คุรบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ได้กำหนดมาตรฐาน ทางจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อใช้ เป็นหลักสำคัญในการ จัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานของรัฐ และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว ข้างต้น อาศัยอำนาจตามมาตรา 6 วรคสาม แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ.2562 ระเบียบคณะกรรมการมาตรฐาน ทางจริยธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดทำประมวลจริยธรรม ข้อกำหนดจริยธรรม และกระบวนการ รักษาจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2563 ประกอบกับ มติที่ประชุมคณะกรรมการมาตรฐาน ทางจริยธรรม (ก.ม.จ.) ครั้งที่ 2/2563 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2563 มีมติให้กรมการปกครอง ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน จัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำ ตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติตน (ราชกิจจานุเบกษา, 2564) ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญอย่างต่อกระบวนการจัดการภายในชุมชนและ จัดการความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน แต่หากกำนันผู้ใหญ่บ้านขาดศักยภาพและจริยธรรมจะ ส่งผลให้เกิดผลกระทบมากมาย เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน การอำนวยความสะดวก ธรรม การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่ประชาชนขาดประสิทธิภาพเป็นผลให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการประทุษร้าย ต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ปัญหาแพร่ระบาดของยาเสพติด ประชาชน ในหมู่บ้าน/ชุมชนไม่มีคนกลางในการประสานหรืออำนวยความสะดวก ในการติดต่อหรือรับบริการ กับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีการประชุมราษฎรเพื่อชี้แจงกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ เป็นต้น (สุรเชษฐ์ แก้วคำ, 2556) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ยังมีความจำเป็นอย่างมากต่อการเสริมสร้างบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีศักยภาพพร้อมปฏิบัติหน้าที่ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง

เพราะฉะนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน และยังคงดำรงอยู่ จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นอกจากจะเป็นผู้แทนของรัฐ คือ ราชการ ส่วนภูมิภาค ที่ปฏิบัติงานอยู่ในระดับล่างสุดของรัฐ และอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ แล้ว ในขณะเดียวกัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังถือเป็นผู้แทนประชาชน เป็นผู้นำของชุมชน ซึ่งบทบาทและ หน้าที่ดังกล่าวส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ ต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชนที่เรียกกันว่า “ลูกบ้าน” ในด้านต่าง ๆ เป็นอันมาก ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้มี โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นของตำบล หมู่บ้าน กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม และทางด้านจิตใจของ ลูกบ้าน อย่างไรก็ดี ในระบบกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการ แผ่นดิน สถานะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังมีปัญหา ความไม่ชัดเจนว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จัดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทใด (ภัทรียา เทพขจร, 2553 : 59-60) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม บทบาทกำนันผู้ใหญ่ต้องได้รับการจับตามองอย่าง

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

มากในฐานะผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนมากที่สุดโดยเฉพาะการพัฒนาบทบาทใหม่ ๆ เช่น การปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน การปกป้อง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดทำทะเบียนต่าง ๆ การป้องกันฝ่ายพลเรือน รวมทั้งด้านอื่น ๆ ที่เห็นว่าจะมีความเหมาะสมต่อการพัฒนา แก้ไขปัญหาและความเรียบร้อยภายในชุมชน จึงต้องมีการพัฒนาให้กำนันผู้ใหญ่มีศักยภาพตามที่หน่วยงานภาครัฐและประชาชนคาดหวังอย่างสูงสุดต่อไป

หลักเกณฑ์ประมวลจริยธรรมสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาทำหน้าที่ภายในชุมชนของตนเองให้เกิดความสงบเรียบร้อย อีกทั้งบทบาทอื่น ๆ อีกมากมาย แต่หลัง ๆ คนทั่วไปมักจะมองว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นแหล่งสะสมกองกำลังผู้มีอิทธิพล หรือเชื่อมโยงบทบาทกับนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมทรงอิทธิพล คอยกำกับดูแลผู้ที่ต่อต้านอำนาจฝ่ายรัฐหรือไม่ก็เป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมืองระดับต่าง ๆ ตามลักษณะของสายเครือญาติบ้าง สายการรู้จักบ้าง สายการช่วยเหลือทางคดีต่าง ๆ บ้าง หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ทำให้ภาพลักษณ์ของกำนันผู้ใหญ่บ้านเกิดข้อกังขาในเชิงการปฏิบัติงาน แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็ไม่ได้ปฏิเสธว่าสิ่งเหล่านั้นมิได้มีอยู่จริงตามที่กล่าวอ้างอิงแต่อย่างใดเพราะสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องคงอยู่กับชุมชนและสังคมไทยไปอีกระยะหนึ่ง แต่จะปรับเปลี่ยนหรือปฏิรูปไปอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในบ้านเมืองจะขีดเส้นใต้ให้กับกำนันผู้ใหญ่บ้าน เมื่อเป็นดังนั้น คณะกรรมการมาตรฐานทางจริยธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดทำประมวลจริยธรรม ข้อกำหนดจริยธรรม และกระบวนการรักษาวินัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2563 ประกอบกับมติที่ประชุมคณะกรรมการมาตรฐานทางจริยธรรม (ก.ม.จ.) ครั้งที่ 2/2563 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2563 มีมติให้กรมการปกครองในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนันและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติตน จำนวน 8 ประการ ดังนี้

1. ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกอบด้วย 1) เคารพและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ แสดงออกถึงความภูมิใจในชาติและรักษาผลประโยชน์ของชาติ ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ เคารพในความแตกต่างของการนับถือศาสนา 2) ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยมีจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางทางการเมือง ทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับท้องที่ 3) สนับสนุนการปฏิบัติงานของส่วนราชการ องค์กรอิสระหรือองค์กรที่รับผิดชอบ ในการเลือกตั้งอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรมตามที่กฎหมายกำหนด

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

2. ชื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ ประกอบด้วย 1) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตตรงไปตรงมาตามกฎหมาย และตามทำนองคลองธรรม โปร่งใส เปิดเผยข้อมูล และตรวจสอบได้ ไม่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีนัย เป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลจากหน่วยงาน ของรัฐได้โดยไม่ต้องร้องขอ 2) มีจิตสำนึกที่ดีโดยคำนึงถึงประเทศชาติ สังคม สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 3) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ รับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ มีความพร้อมรับการตรวจสอบ และพร้อมที่จะแก้ไขเมื่อเกิดข้อบกพร่อง

3. ยึดมั่นในอุดมการณ์นักปกครอง กล้าตัดสินใจและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ประกอบด้วย 1) ยึดมั่นในอุดมการณ์นักปกครอง มุ่งมั่นบำบัตทุกข์ บำรุงสุข เพื่อให้ประชาชน ทุกข์น้อยลง และสุขมากขึ้น ด้วยความจริงใจ เสียสละ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงาน 2) ยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง กล้าคัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ยอมกระทำการในสิ่งที่ไม่เหมาะสม กล้าเปิดเผยหรือรายงานการทุจริตประพฤติมิชอบต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ

4. คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 1) แยกเรื่องส่วนตัวออกจากตำแหน่งหน้าที่ และยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ เหนือกว่าประโยชน์ส่วนตัว 2) ละเว้นจากการแสวงประโยชน์ที่มีขอบโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่และไม่กระทำการ อันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม 3) มีจิตสาธารณะ เสียสละร่วมแรงร่วมใจดูแลรักษาสาธารณสมบัติ เพื่อประโยชน์ ของหมู่บ้าน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

5. มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ประกอบด้วย 1) ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของงาน อย่างมีวิสัยทัศน์ มีประสิทธิภาพ คุณภาพ รวดเร็วทันต่อเวลาและสถานการณ์ คำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรของ ประเทศชาติ 2) ปฏิบัติงานเชิงรุกเข้าถึงประชาชนและพื้นที่ โดยศึกษา งานที่รับผิดชอบให้เกิด ความเข้าใจชำนาญอย่างถ่องแท้ และปฏิบัติงานโดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ และเงื่อนไขอื่นใด 3) ปรับปรุงกระบวนการทำงาน วิธีการทำงาน และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

6. ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) เคารพและให้เกียรติประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเท่าเทียมกันของบุคคล 2) ให้บริการและช่วยเหลือประชาชน ที่มาติดต่อขอรับบริการอย่างเท่าเทียมด้วยความสุภาพ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

7. ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ ประกอบด้วย 1) ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี สร้างความเชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชน ปฏิบัติต่อประชาชน ด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน 2) ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ตามหลักคุณธรรม 4 ประการ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักศาสนา และวิถีวัฒนธรรมมาใช้ ในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต 3) มีความเป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

8. เสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเอง หมู่บ้าน ชุมชน และประชาชน ประกอบด้วย 1) ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูน ศักยภาพและขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล 2) พัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน และประชาชน โดยคำนึงถึงพื้นฐานทางขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิสังคม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และความสามารถกับปัญหาในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กล่าวได้ว่า หลักเกณฑ์ประมวลจริยธรรมสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านน่าจะเป็นความคาดหวังของรัฐที่ต้องการให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีจริยธรรมตามแบบฉบับของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อเป็นแบบอย่างของการทำหน้าที่ในฐานะผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด แต่ถึงอย่างไรก็ตามจากเกณฑ์ดังกล่าวกับการสะท้อนของประชาชนมักจะสวนทางกันอย่างมาก หากจะเปรียบเทียบกับจริยธรรมของนักการเมืองที่ไม่ให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน แต่หลักเกณฑ์ก็ยังเป็นหลักเกณฑ์ที่มีอิทธิพลการต่อรองเชิงการลงโทษหรือความสามารถในการหลีกเลี่ยงข้อกำหนดดังกล่าวได้ ดังนั้น หลักเกณฑ์ประมวลจริยธรรมสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอาจจะต้องเพิ่มระดับความเข้าใจความเข้าใจและก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพให้มากขึ้น เพื่อลบภาพลักษณ์ของความรู้สึกว่า กำนันผู้ใหญ่เป็นเพียงวีรบุรุษของนักการเมืองระดับชาติหรือการทำงานทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมืองไทยมิได้ทำหน้าที่เพื่อประชาชน

การพัฒนาจริยธรรมของผู้ใหญ่กำนันในสังคมไทย

จากหลักเกณฑ์ประมวลจริยธรรมสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำให้เห็นว่ามีมิติของการพัฒนาช่องทางที่สามารถยกระดับศักยภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านไปสู่ความพร้อมได้มากขึ้น เพื่อรองรับปัญหาการเปลี่ยนแปลงในบริบททางสังคมที่ตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างแท้จริง แต่ถึงอย่างไรก็ตามปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นอาจจะต้องกลับไปคิดทบทวนถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถถอนตัวออกสู่ออกสู่โลกแห่งสังคมเชิงสร้างสรรค์ได้มากทำให้ตกอยู่ภายใต้กรอบแห่งกลไกของบาทฐานทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติอันเป็นปัญหาเชิงระบบที่ฝ่ายกฎหมายบ้านเมืองจะต้องแยกออกจากกันให้ได้ อีกทั้งยังต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาจริยธรรมไปอีกระดับผ่านกลไกและกระบวนการดังต่อไปนี้

1) การยกระดับภาวะผู้นำให้มีความโดดเด่น โดยเฉพาะบทบาททั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยผลการวิจัย พบว่า มีค่าเฉลี่ยของบทบาทที่เป็นจริงในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจาก การมองตนเองนั้นจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในมุมมองของชาวบ้าน และค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเองสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคาดหวัง ชาวบ้านที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่ แสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองนั้นมองบทบาทการทำงานของตนเองในแง่ดีมากกว่า ชาวบ้าน ทั้งด้านบทบาทการทำงานจริง และความคาดหวังที่มี

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบ บทบาทในทุกด้านแล้วแล้ว ทั้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านต่างเห็น ว่าภาวะความเป็นผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับการเป็นผู้นำชุมชน (บงกชมาศ เอกเอี่ยม, 2557 : 47) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีหน้าที่ในการปกครองหรือบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ทำหน้าที่การเป็นตัวแทนประชาชนเข้าประชุม เพื่อรับทราบข่าวสาร ข้อมูลการชี้แจง และคำสั่งจากนายอำเภอ และนำมาส่งต่อไปให้กับลูกบ้านของตนเองที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 จึงต้องเกิดการพัฒนากภาวะผู้นำที่มีผลต่อการดำเนินงาน คือ (1) เป็นผู้มีเป้าหมายในการดำเนินงาน (2) เป็นผู้มีความรอบรู้ (3) เป็นผู้มีความอดทนในการดำเนินงาน (4) เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ (วรรณภา นิเทศธัญญกิจ, 2566) ดังนั้น การพัฒนากภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็เพื่อการใช้ประโยชน์ต่อชุมชนที่ก่อให้เกิดความสุขความเจริญในหลาย ๆ ด้านมิใช่เพียงความเจริญเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้านเพียงฝ่ายเดียวจึงต้องยกระดับภาวะผู้นำทั้ง 4 ประการให้เป็นທີ່ประจักษ์แก่สายตาประชาชนมากกว่าประจักษ์แก่สายของนักการเมือง

2) การจัดโครงการอบรมความรู้เรื่องจริยธรรมและคุณธรรม เพราะการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืนและสามารถพ้นทุกวิกฤตของโลกที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์มีรากฐานที่สำคัญจากการพัฒนาบุคลากรของรัฐในประเทศนั้น ๆ ให้เป็นคนดี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม โดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็น “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ซึ่งได้รับมอบหมายภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชนต้องใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายจากรัฐในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์และคาดหวังจากประชาชนว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ต้องรับผิดชอบดูแล จัดการตัดสินใจเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะ การจัดการทรัพยากรของชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และต่อประเทศชาติ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตใจ โดยใช้หลักธรรมศาสนาเป็นสิ่งที่นำทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเน้นความโปร่งใสขององค์กรและชุมชน การสร้างจิตสำนึก และความตระหนักในการต่อต้านการทุจริตให้กำนันผู้ใหญ่บ้านและบุคลากรขององค์กร เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม มีความกล้าหาญทางศีลธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และสามารถนำคุณธรรมไปปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและ สังคมได้ และเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่รักษา ส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงของชุมชนได้(องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา, 2565) ดังนั้น การจัดโครงการอบรมจริยธรรมคุณธรรมดังกล่าวนอกจากเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์จริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านและยังสามารถช่วยยกระดับการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นซึ่งควรจัดอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งขึ้นไปที่จะทำให้เกิดจิตสำนึกของความเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

3) การตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปี โดยหลักการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นการดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559 โดยแนวทางในการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและมีตัวอย่างแบบประเมินผล ซึ่งอำเภอสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกันในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของราษฎรในหมู่บ้าน เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาประเมินผลงานผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ 1.เพื่อเป็นมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 2.เพื่อทราบผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน 3.เพื่อทราบข้อเด่นข้อด้อยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในผลการปฏิบัติหน้าที่ 4.เพื่อทราบระดับศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 5.เพื่อเสริมสร้างและรักษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในฐานะเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน และ6.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ 1.วิธีที่ยึดผลสำเร็จของงานหรือวัตถุประสงค์เป็นหลักเน้นผลสำเร็จของงานตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือตามที่กฎหมายกำหนดไว้ 2.วิธีที่ยึดคุณลักษณะของบุคคลเป็นหลัก เน้นคุณลักษณะความเป็นผู้นำ คุณลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะที่ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอ และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน และ3.วิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบผสมผสาน เน้นผลสำเร็จของงานและพฤติกรรมการปฏิบัติงานหรือสมรรถนะที่ทำงานให้เสร็จ (ปริมาณและคุณภาพ) แบบ 260 องศา (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560 : 3-4) ดังนั้น การประเมินผลการปฏิบัติของผู้ใหญ่กำนันโดยมากจะเน้นพิธีการเชิงเอกสารที่มีผลกระทบน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีคะแนนการบริหารจัดการเป็นตัวชี้วัดและวิธีการประเมินจะแตกต่างกันโดยอิงจากคะแนนเสียงของประชาชนเป็นหลักใหญ่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามประเมินผลการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่อาจต้องเพิ่มเติมในส่วนของการตรวจสอบพฤติกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น อีกทั้งผลการตรวจสอบต้องผลต่อการคงอยู่และออกไปเพื่อสร้างความแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนางาน พัฒนาคน และพัฒนาตนเองให้มากขึ้นที่สามารถจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง

4) การสร้างต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หากมองไปที่บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบาย โครงการ กิจกรรม(2) การให้ความรู้เกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการชีวิตประจำวัน 3) การสนับสนุน ส่งเสริมให้มีเครือข่ายชุมชน 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี และ5) การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง(เสาวนีย์ จันทสงฆ์, โชติกา สิงหาเทพ, ธนิกันต์ ศรีจันทร์และอินทุราภรณ์ มงคลขจรกิตติ, 2562 : 2) จะส่งผลต่อ 1.เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งขึ้น เพราะประชาชนในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ สามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา คุรบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ช่วยเหลือ แบ่งปันกัน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม 2.ชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดี มี
และใช้แผนชุมชนในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน โดยได้รับ การสนับสนุนจากภาครัฐและ
ภาคเอกชนต่าง ๆ ทำให้การพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ สามารถธำรงไว้ ซึ่งคุณค่าของประเพณี
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ ความเป็นไทย
3.ประชาชนสามารถสร้างรายได้ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้มีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ ที่
เพียงพอและมั่นคง และ4.ประชาชนดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ
ร่วมกันได้ มีความรับผิดชอบ ร่วมกันในด้านต่าง ๆ เช่น ดูแลเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถี
ชีวิตของความเป็นไทย ดูแลผู้สูงอายุ ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และช่วยเหลือญาติพี่น้อง
เพื่อให้สามารถดำรง ความเป็นครอบครัวได้ อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน (กรมการปกครอง, 2566 : 17)
ดังนั้น ต้นแบบทางด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นมิติทางเศรษฐกิจ สังคมและการดำรงชีวิตไป
พร้อม ๆ อันเป็นเครื่องมือหนึ่งของภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านดำเนินชีวิตในลักษณะ
ดังกล่าวเมืองถึงรอบปีก็จะมีผลการประเมิณผลการทำงานดังกล่าว แต่ถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่ากรมการ
ปกครองจะส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเดินตามรอยดังกล่าวแต่ก็ยังมีกำนันผู้ใหญ่ที่ขาดความเข้าใจ
และมีได้สนใจ ตระหนักในกิจกรรมดังกล่าวมากนักทำให้เกิดเป็นมรรคเป็นผลน้อยแตกต่างกันออกไป

5) การเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับประชาชน โดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีพฤติกรรมดังนี้ 1.
ใส่ใจผู้ที่มาขอคำปรึกษาและสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีได้ การให้คำปรึกษาที่ประสบความสำเร็จ
นั้น คุณต้องสามารถทำให้ผู้ที่มาขอคำปรึกษาารู้สึก “ไว้วางใจ” 2.ฟังมากกว่าพูด หลายครั้งที่คนมาขอ
คำปรึกษาต้องการรู้สักว่ามีคนเข้าใจในปัญหาของเขาอย่างแท้จริง ไม่ใช่คนที่ยังไม่ทันได้ฟังรายละเอียด
ก็รีบให้คำแนะนำจากมุมมองของคนให้คำปรึกษา ซึ่งหลายครั้งมักทำให้การพูดคุยครั้งนั้นไม่ได้ผล
เพราะคนที่มาขอคำปรึกษาไม่ได้นำไปใช้จริง คนที่ให้คำปรึกษาชั้นเซียนมักจะฟังมากกว่าพูด 3.ตั้ง
คำถามได้อย่างยอดเยี่ยม สิ่งที่ทำทนายสำหรับที่ปรึกษาไม่ใช่การให้คำแนะนำ แต่คือการตั้งคำถามที่
สามารถพาให้ผู้มาขอคำปรึกษาได้ลึกลงคิด หรือวิเคราะห์ลงในปัญหาของเขา รวมถึงถามแล้วพาให้เขา
ไปพบทางออกด้วยตัวเอง 4.มีภาษาท่าทางที่ทำให้อีกฝ่ายอยากเล่าต่อ เพื่อให้ได้อีกฝ่ายรู้สึกปลอดภัย
ที่จะเล่า และในระหว่างเล่าก็รู้สึกว่ามีคนสนใจรับฟัง ผ่านท่วงท่าที่บ่งบอกว่าสนใจฟัง การสบตา การ
พยักหน้า หรือแม้กระทั่งการพูด “อืม” “อ้อฮอ” “อ้อ” สิ่งเหล่านี้ในทางจิตวิทยาเรียกว่าเป็นการ
กระตุ้นให้อีกฝ่ายพรั่งพรูสิ่งที่อยู่ในใจออกมา และ5.สามารถสะท้อนความรู้สึก ทบทวนและสรุปสิ่งที่ได้
ฟังได้อย่างถูกต้อง นอกเหนือจากนั้น เวลาที่อีกฝ่ายเล่าเรื่องออกมายาว ๆ แต่คุณสามารถจับประเด็น
แล้วทวนในสิ่งที่คุณเพิ่งได้ฟังไป และสรุปสิ่งที่คุณเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ก็ยิ่งแสดงถึงความตั้งใจและใส่
ใจรับฟังอีกฝ่ายอย่างแท้จริง (พิชาวีร์ เมฆขยาย, ออนไลน์) ดังนั้น กำนันผู้ใหญ่ต้องปรับตนเองในการ
รับฟังปัญหาและความคิดเห็นต่าง ๆ ของประชาชนได้อย่างสนใจ และแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เป็น
มิตรตลอดการสนทนารับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม กำนันผู้ใหญ่บ้านอาจจะ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567 ได้เปรียบเทียบกับที่ปรึกษาอื่น ๆ ตรงที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนอยู่ก่อนแล้วทำให้บางเรื่องสามารถรู้เท่าทันต่อความเป็นไปได้ดีกว่าที่ปรึกษาอื่น ๆ ทำให้เข้าใจได้รวดเร็ว แต่กระนั้น บางครั้งการเป็นที่ปรึกษาหรือรับคำปรึกษาดังกล่าวอาจต้องหลีกเลี่ยงอคติระหว่างกันให้มากเพราะชาวบ้านบางคนจะมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านมาก่อนทำให้การปรึกษาเป็นไปอย่างยากลำบากมากขึ้น และจะปรับความรู้สึกที่เป็นกลางต่อบุคคลอาจทำได้ได้ยากเช่นกันจึงต้องระวังไว้ให้มาก

6) กล้าเผชิญและปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองสิทธิชุมชน หลักการนี้มีอยู่เดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่ได้นำมาขยายสิทธิของชุมชนเพิ่มอีก และมีการบัญญัติให้หน่วยงานรัฐมี “หน้าที่” ที่เกี่ยวเนื่องกับสิทธิชุมชนอีกด้วย จึงทำให้เกิดหน้าที่กับรัฐด้วยที่จะต้องดำเนินการนอกเหนือจากเป็นสิทธิของชุมชน โดยเฉพาะ “มาตรา 57 รัฐต้อง 1) อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องสิทธิชุมชน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย และ 2) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืนโดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ” และก่อให้เกิด 1.ทำให้เกิดการปกป้องสิทธิเสรีภาพของตน 2.ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.ทำให้เกิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน 4.ลดภาระของรัฐในการสอดส่องดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5.ส่งเสริมให้รัฐสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศ 6.จำกัดอำนาจรัฐในการบริหารประเทศไม่ให้กระทบสิทธิของประชาชนหรือชุมชน และ 7.ส่งเสริมประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง (สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563 : 27-34) เพราะฉะนั้น บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านอาจต้องแสดงออกเกี่ยวกับสิทธิชุมชนให้ได้มากขึ้น หากมีหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรที่มีอิทธิพลต่าง ๆ เข้ามาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชน เช่น การสร้างโรงงานกำจัดขยะ การสร้างเขื่อน การสร้างโรงงาน การเข้าแทรกแซงกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เป็นต้น แม้ว่าบางอย่างจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนก็ตามแต่การทำความเข้าใจและการมองถึงผลกระทบระยะยาวจะต้องใช้พลังจากกำนันผู้ใหญ่บ้านมาปกป้องสิ่งที่มีคุณค่าของชุมชนได้คงอยู่ต่อไป และไม่สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนได้

ความรู้ใหม่

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

บทความเรื่องการพัฒนจริยธรรมของผู้ใหญ่กำนันในสังคมไทย เป็นบทวิเคราะห์มุมมองต่างมุมที่นักวิชาการอื่น ๆ พยายามทำความเข้าใจในบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในหลากหลายมิติที่แตกต่างกันออกไปจนทำให้ไปไกลถึงขนาดต้องยุบสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านเพราะมองว่าเป็นกาฝากทางสังคมและเป็นบ่อเกิดของผู้มีอิทธิพลทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศจนประชาชนมากมายเกิดความเบื่อหน่วยงานสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้าน แต่ถึงอย่างไรก็ตามทุกองค์กร ทุกสถาบันที่เกิดขึ้นแล้วแต่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติในหลากหลายมิติที่แตกต่างกันออกไปและการปรับตัวเองไปสู่การยอมรับน่าจะเป็นทางออกที่ดีให้กับทุกองค์กรทุกสถาบันมากขึ้นซึ่งเมื่อวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ยกระดับภาวะผู้นำ	• เสียสละ • กล้าหาญ
อบรมจริยธรรมและคุณธรรม	• การปฏิบัติหน้าที่ • เก่งและเป็นคนดี
ตรวจสอบและประเมินผล	• พฤติกรรมส่วนบุคคลและสังคม • การทำงานตามบทบาทหน้าที่
ต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	• สร้างตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง • นำประชาชน
เป็นที่ปรึกษาที่ดี	• การไว้ใจได้ • รับฟังอย่างไม่อคติ
ปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน	• ลดผลกระทบต่อประชาชน • เกิดประโยชน์สูงสุด

ภาพที่ 1 ต้นแบบกำนันผู้ใหญ่บ้านเชิงจริยธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

สังคมไทยมีกำนันผู้ใหญ่บ้านมาช้านานก่อให้เกิดความเป็นสถาบันหลักของชุมชนที่มีพลังการขับเคลื่อนหลากหลายมิติ แต่เมื่อสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้สถานการณ์ของกำนันผู้ใหญ่บ้านไม่สู้ดีนักมักถูกมองว่าเป็นต้นตอของจุดกำเนิดผู้มีอิทธิพลมืดบ้าง เป็นหัวคะแนนให้กับกลุ่มทางการเมืองบ้างใช้อำนาจไปในทางที่มีขอบ้าง ข่มเหงรักแก่อะไรบ้าง รับสินบนของกลุ่มผลประโยชน์บ้าง และ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา คุรบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ไม่ได้รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองบ้าง เป็นต้น ภาพลักษณ์เหล่านี้ได้ขยายวงกว้างออกไปสู่โลกของคนรุ่นใหม่ที่ไม่ต้องการสถาบันนี้ให้อยู่กับสังคมไทยอีกแล้วเพราะประเด็นข้างต้นที่กล่าวมา แต่ถึงอย่างไรก็ตามการปรับเปลี่ยนบริบทการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการพัฒนาจริยธรรมของผู้ใหญ่กำนันจะสามารถทำให้มุมมองดังกล่าวปรับเปลี่ยนไปอีกมิติตรงกันข้ามได้ด้วย 1) การยกระดับภาวะผู้นำให้มีความโดดเด่น 2) การจัดโครงการอบรมความรู้เรื่องจริยธรรมและคุณธรรม 3) การตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปี 4) การสร้างต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5) การเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับประชาชน และ 6) กล้าเผชิญและปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน ทั้ง 6 ประการนี้สามารถสร้างแรงพลักต่อคนรุ่นใหม่กลับมามองต่อสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านในทางที่ดีมากขึ้น ทั้งนี้อาจจะต้องเร่งขยายผลการดำเนินงานอย่างจริงจังและจริงใจเพราะลดปัญหาในชุมชนให้มากที่สุด เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาผู้มีอิทธิพล ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ต้องร่วมมือกับหน่วยงานรัฐทั้งหลายที่ยึดโยงกับการดำรงชีวิตของประชาชน หากประชาชนได้รับประโยชน์ในการใช้อย่างปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจะกลายเป็นผลงานยิ่งใหญ่ที่ทำให้สถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถชี้ชะตาความอยู่อย่างสง่างามต่อไปในอนาคต

References

- กรมการปกครอง. (2566). *คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)*. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2560). *คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559*. ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2557). กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่. *การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน*. ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557 “Rethink : Social Development for Sustainability in ASEAN Community” 11-13 มิถุนายน 2557. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มทร.ธัญบุรี.
- พิชาวีร์ เมฆขยา. 5 พฤติกรรมที่บ่งบอกว่าคุณเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับผู้คน. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.istrong.co/single-post/5-behavior-good-counselor> [23 กุมภาพันธ์ 2567].

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ภัทธรียา เทพขจร. (2553). ข้อเสนอเกี่ยวกับสถานะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช 2457 กับอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*. 3 (1) : 59-78.

ราชกิจจานุเบกษา. (2564). *ประมวลจริยธรรมสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 166 ง. 21 กรกฎาคม 2564.

วรรณภา นิเทศธัญญกิจ. (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี. *หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.

สุรเชษฐ์ แก้วคำ. (2556). ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลเมือง: ศึกษากรณีตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496. *หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี*.

เสาวนีย์ จันทสังข์, โชติกา สิงหาเทพ, ธนิกานต์ ศรีจันทร์และอินทราภรณ์ มงคลขจรกิตติ. (2562). บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาท้องถิ่นตำบลลุ่มลาซี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์*. 3 (2) : 1-24.

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2563). *สิทธิชุมชน*. สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา. (2565). *โครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมบุคลากร ประจำปีงบประมาณ 2565 (คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาพนักงานส่วนตำบล และพนักงานจ้าง)*. สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา.